

PARTICIPIUMOK JELZŐKÉNT – PARTICIPIUMOK ÁLLÍTMÁNYKÉNT A FINNUGOR NYELVEKBEN

B. SZÉKELY GÁBOR

1. Bevezetés

Elemzésünkben arra teszünk kísérletet, hogy történeti összefüggésbe hozzuk az uráli nyelvek ősi participiumképzőit a igeidőjelekkel és az ősi határozóragokkal. A hagyományos tárgyalásmód jórészt a nyelvi rendszertől elszakítottan, atomisztikusan elemezte a képzőket, jeleket, ragokat. Azonban ha szerkezeti megközelítéssel fordulunk a fenti részrendszerekhez, akkor világos történeti összefüggésekre bukkanunk, és több, levegőben lógó magyarázat összekapcsolható egymással. Az igevek képzőinek, és általában a képzőknek egyoldalú morfofonológiai szempontú elemzése helyett (V → [_N Vképző]) morfoszintaktikai elemzést javaslunk. Ebben a participiumképzőnek az a szerepe, hogy kapcsolatot létesítsen az igés kifejezés és a főneves kifejezés között: VPképző + NP → [_{NP} VPképző NP].

2. Participiumok jelzőként.

A továbbiakban Lehtisalo monográfiája alapján áttekintjük az uráli nyelvek ősi participiumképzőit és táblázatos formában adjuk meg az egyes rokon nyelvekbeli meglétét és a szerkezeti rekonstrukciót.

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PFU * [_{NP} VPnA NP]	+	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-

Lehtisalo (1936: 123–29).

fi *humi-na* ‘zúgás’ < *humista* ‘zúgni’, é *kolin* ‘zaj’ < *kolisema* ‘zörög’, Laanest (1982: 212), Tauli (1973: 148), Papp (1956: 116), lp *ruotta-n* ‘futó, ügető’ Lakó (1986: 68), cser *šuže-n ij* ‘ínséges (tkp. éhező) esztendő’ Bereczki (1990: 63), vtj *kora-no pu* ‘kivágandó fa’ Csúcs (1990: 55), zrj *gortę mun-an tujd* ‘hazafelé menő út’ Rédei (1978: 86), m *vagyo-n, szilo-ny* ‘fűzfavesszőből hasogatott abroncskötöző’ Lehtisalo (1936: 128–129), vogAL *uj-khul min-né l’ōχ* ‘madár menő út, tejút-csillagzat’ Munkácsi (1894: 169), osztjÉ *ant lēp-ne ār oręn* ‘be nem férő sok fejedelemlhősöd’ Schütz (1910–1911: 71) („kihalt és csak igen szórványosan előkerülő képző” uo.); D. Bartha (1958: 74), Szegfű (1991: 191), Sz. Kispál (1966: 67–192), Bereczki (1988: 348), Rédei (1988: 392), Raun (1988: 566).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{NP} VPtA NP]	+	+	+	+	-	-	-	+	+	+	+

Lehtisalo (1936: 273–287).

fi *juos-ta* ‘futni Papp (1956: 101), de újabban Laanest (1982: 245–7), Kulonen (1993: 67.: *tA-k), é *luge-da* ‘olvasni’ Lavotha (1960: 66), lp *gärra-t* ‘befűzni’ Lakó (1986: 108), md *panža-do* ‘nyitva’ határozói igenév, Keresztes (1990: 68), (m *szára-z*, de:) m *es. evec oz tiluv-t gimilstwl*, vog *χυλαχ-ñol jēli-t χολ* ‘holló orrát dermesztő reggel’ Klemm (1916: 188), osztjKo. *wet-tə χut* kifogni való hal’ Honti (1984: 56), jur *maneta-wa? janķū* ‘látivalónk hiányzik’ Hajdú (1968: 74), D. Bartha (1958: 77–80, 97–8), Kulonen (1993: 67), A. Jászó (1991: 332–9), A. Jászó (1992: 429–36), Szegfű (1991: 193), Bereczki (1988: 331).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PFU* [_{NP} VPIA NP]	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Lehtisalo (1936: 157–158).

fi *aske-l* ‘lépés, lábnyom’ Lehtisalo (1936: 157), lp *doab’me-l* ‘tevékeny, mozgékony’ Lakó (1986: 73), mdM *askā-l-ks* ‘lépés’, Lehtisalo (1936: 157), cser *pāškā-l* ‘öltés’, uo., votj *utšky-l* ‘lépés’, uo., zrj *sulto-l* állás, uo., m *fogo-ly, köt-é-l*, vog *pāntal* ‘fedél’, uo., osztj *kur joyot-la mal jenķ* ‘lábíg érő mély víz’ Schütz (1910–1911: 73), jur *χaltanķola-wa* ‘fürdő’ Hajdú (1968: 50), Bereczki (1996: 91); D. Bartha (1958: 73–4), Szegfű (1991: 190–1).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{NP} VPmA NP]	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Lehtisalo (1936: 91–110).

fi *kuole-ma* ‘halál’, Papp (1956: 113), é *sööm* ‘étel’ Laanest (1982: 211), lp *gullā-m* ‘hallott’, Lakó (1986: 108), md *pala-ma* ‘megcsókolandó’, és md *pala-mo* ‘megcsókolni’ Keresztes (1990: 67–68), cser *kural-me mlande* ‘felszántott föld’ Bereczki (1990: 61), votj *likt-em kišnomurt* ‘a megérkezett asszony’, Csúcs (1990: 55), zrj *pežal-lm nañ* ‘sült kenyér’ Rédei (1978: 87), m *álo-m, örö-m*, vogP *sülté-m poņķ* ‘öszült fej’ Munkácsi (1894: 252), osztjVj. *jō-mə kāsij* ‘a megérkezett ember’, Honti (1984: 57), jur *mī-mī* ‘ment’ Hajdú (1968: 51), Bereczki (1996: 91); D. Bartha (1958: 73), Szegfű (1991: 191), Sz. Kispál (1966: 193–269), Mikola (1988: 259), Korhonen (1988: 282), Bereczki (1988: 330, 347, 348), Rédei (1988: 392), Raun (1988: 566).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{NP} VPkA NP]	+	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+

Lehtisalo (1936: 343–51).

fi *katse* ‘tekintet’ Papp (1956: 116), Laanest (1982: 204–5), é *palve* ‘kérés’ Lavotha (1960: 89), lp *goar’ro* ‘varró’ Lakó (1982: 108), md *pala-vt* ‘megcsókolt’ Keresztes (1990: 68), cser *šerye* ‘fésű’ Bereczki (1990: 71), m *aza-h, mene-h, szül-ő, szül-é, vogÉ eri* ‘ének’ Lehtisalo (1936: 349), osztjO *χāla* ‘halott’ Honti (1984: 68), de ?< *-aj, jur *χawa-χa* kidőlt (fa), Lehtisalo (1936: 350); D. Bartha (1958: 94–7), Kulonen (1993: 66–67), A. Jászó (1991: 321–331), A. Jászó (1992: 422–425), Mikola (1988: 258), Bereczki (1988: 330), Raun (1988: 566).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [NP VP _{1A} NP]	–	–	+	–	–	–	–	–	–	–	+

Lehtisalo (1936: 138–9, csak lp és szölkup adatok).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [NP VP _{JA} NP]	+	+	+	+	–	–	–	+	–	–	+

Lehtisalo (1936: 60–66).

fi *kuoli-ja* ‘halott’ Papp (1956: 112), és fi *muist-i* ‘emlékezet’, ua. 114., é *lugija* ‘olvató’ Lavotha (1960: 88), Laanest (1982: 208), lp *puolleje* ‘égő’ Lehtisalo (1936: 61), mdM *pala-j* ‘csókoló’ Keresztes (1990: 68), m *vet-é-s, arat-á-s, jur šatora-j* ‘harapós (csuka)’, Hajdú (1968: 50); D. Bartha (1958: 80–81), Mikola (1988: 258), Korhonen (1988: 282), Bereczki (1988: 320), Bereczki (1988: 330), Raun (1988: 566).

nyelvek	kar	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [NP VP _{EA} NP]	+	+	–	–	–	+	+	–	+	–	+

Lehtisalo (1936: 214–5).

kar *potit’ša* ‘állat, amit lehet terelni’, Laanest (1982: 216–7), é *lavats* ‘priccs’, uo., vtj *pegat’s* ‘menekült’, Lehtisalo (1936: 214), zrj *leba-ć* ‘madár’ Rédei (1978: 69), vog *ulä-alé-s* ‘rénfogó’, Lehtisalo (1936: 214), tavgi *tamtu-si* ‘kereskedő’, uo.

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [NP VP _{EA} NP]	–	–	–	+	+	+	+	–	+	+	+

Lehtisalo (1936: 198–202).

md *pala-ž* ‘megcsókolt’ Keresztes (1990: 68), cser *tol-šo* ‘jövő’ Bereczki (1988: 347), vtj *vetl-is* ‘járó’ Csúcs (1990: 55), zrj *mun-is* ‘menő’ Rédei (1978: 86), vog *jawel jömé-s khürém pät-äs* ‘ördög járta három nyom-lyuk’ Lehtisalo (1936: 199), osztj Kaz. *öwä-s* ‘a folyó alsó folyása’ Honti (1982: 69), jur *χurko-s?* ‘vonóháló’ Hajdú (1968: 50), Sz. Kispál (1966: 38–42), Bereczki (1988: 330), Rédei (1988: 391), Raun (1988: 566).

3. Participiumok állítmányként

A rokon nyelvek ma időjelként funkcionáló morfémái történetileg összefüggést mutatnak a fentiekben felsorolt igenévképzők egy részével. Ezt az általános véleményt fogalmazza meg Bereczki, amikor azt írja, hogy „Mind a jelenidő-jel, mind a múltidő-jelek igenévképzőkből fejlődtek.”, Bereczki (1996: 52). Az egyes nyelvekre vonatkozóan azonban szerintünk árnyaltabb a kép. Ha a *-k praesensjel található a vog *min-i* ‘megy’, *min-ēγ-am* ‘megyek’ alakokban, akkor ide vonható a magyar *-él-á* elbeszélőmúltidő-jel (Mészöly alapján: Mészöly (1941: 208. 141. lábjegyzet: „*Teremtőm*-nek a régi nyelvben úgy van *teremtém* változata, mint a *szülőm*-nek ma *szülém* változata. A *teremtett*-em mult idő nem más, mint a *teremtett* igenév személyragos alakja; az (én) *teremtém* (őt) mult idő nem egyéb, mint a *teremtő* igenév *teremté* változatának személyragos alakja.”).

A vahi, vaszjugáni osztják perfectum *-γ-äl-* és imperfectum *-γ-äs-* időjelek megfelelő eleme is (osztjVj. *wě-yäl-am* ‘vettem’ Honti 1984: 110). Így ez nem új fejlemény, ellentétben az általános véleménnyel, hanem megőrzött régiség. A md *mol-i* ‘megy’, vtj *mīn-e* ‘megy’, zrj *mun-l* ‘megy’ hasonló szerepű, Rédei (1988: 388). A finn nyelvjárási példák elemzésünk szerint ide tartoznak és nem a *-pa* képzős formához: fi *mene-vi*, *teke-vi* ‘megy, tesz’, továbbá a szamojéd nyelvek aoristosjele is ide vonható: erdei nyenyec *to-ŋa-tm* ‘jövök’ Mikola (1988: 248). Ennek alapján felírhatjuk a táblázatos összefüggést:

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP VPkA]	+	+	-	+	-	+	+	+	+	+	+

A PFU *-j és PU *-š két múltidő-jel, Hajdú (1966: 138–140), is hasonló összefüggést mutat a megfelelő igenévképzőkkel. Annyiban eltérünk az általános véleménytől, hogy a magyar elbeszélő múlt jelét kivontuk innen és a PU *-kA praesens jellel hoztuk összefüggésbe, ennek alapján felvethető, hogy a PFU *-j jel rokon nyelvi alakjai nem elemezhetőek ugyanígy. Ez a lépés nem szükségszerű, de meg kellene vizsgálni főként hangtani okokból, mivel a *-j-* természetét illetően többediek szótagban siklóhang is lehet.

A PU *-š praeteritum rokon nyelvi megfeleléseit szemlélteti az alábbi táblázat:

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP VPšA]	-	+	+	+	+	-	-	+	+	+	+

Ennek alapján nem kizárt, hogy a magyar *-sz* praesensjel is ide vonható, és így nem gyakorító képző volt eredetileg, hanem igenévképző (újabbán ez a felfogása Rédeinek is, Rédei (1996: 137).

Csak felsorolásként említjük meg, hogy az *-n* elemű igenévképző található a m *lesze-n*, cser *ile-n* ‘élve < élő’, Bereczki (1996: 53), alakokon, a *-t* elemet tartalmazó formára voantkozóan közöljük Mészöly tömör elemzését: „Őnéki sarui az nagy hidegségnek ideén mindénkoron valának megszakadoztak, hitvánok.” Mészöly (1941: 206–129. lábjegyzet: „A *Kolozsvár-t* helyhatározónak van *Kolozsvár-ott* változata. Ilyen vál-

tozatok a régi nyelvben: *átkoz*t ~ *átkozott*, *győz*t ~ *győzött* stb. Lehetek ezek alkalmazásuk szerint igenevek is, mult idejű harmadik személyű állítmányok is. ‘Illi maledixerunt’ – ezt nem csak úgy lehetett magyarul mondani, hogy: ‘ők *átkoztak*’, hanem így is: ‘ők *átkozottak* (mint ma is: *mondtak* vagy *mondottak*). ‘Illi maledicti sunt’ – ezt nemcsak így: ‘ők *átkozottak*’, hanem régen így is: ‘ők *átkoztak*’. a *t > tt*-s mult idejű igealak azonos eredetű a *t > tt*-s igenévvel. Jelentésmegoszlással a *szakadoztak* ma csak ige lehet (csel. alakú, alanyi ragozású, mult idejű, többes 3-ik személyű), de itt a Margit Legendában még többes számú igenév. A megfelelő igenév ma csupán *szakadozottak* alakú lehet.”).

Az *-l* elemű képzőt látjuk az osztják praesensjelben (Honti 1982: 51), az *-m* képzőt már régóta állítmányi helyzetűnek is elemzik, A. Jászó (1969).

4. Összefüggések

Csaknem minden rokon nyelvben előfordul a határozóragos főnév állítmányi helyzetben, Klemm (1927: 398–9), ! Itkonen (1966: 303–5): *md lang-so-nzo l'embe tulup* ‘meleg bunda (van) rajta’ Keresztes (1990: 81), *vtj mi dorišen čupči šur kīdok-īn* ‘tőlünk a Csepca folyó messze (van)’, Csúcs (1990: 62), *m Ebben a rekkenő melegben is nyakunkban a kifordított bunda*. Gombocz (1929: 46), *m Magyarózi torony alja, körös-körül bazsarózsa, vog am äläšem khäsä-t* ‘a csapdám messze (van), MK 110b., *osztj mā kät-nā* ‘én a házban (vágyok)’ Honti (1984: 98), *szölk pidet tün pūčo-χen* ‘fészke (a) földnek a belsejében’ Hajdú (1968: 206).

Ehhez hasonló szerkezet az olyan összetett állítmány, amelynek névszói része translativus ragos névszó, B. Székely (1993): *osztj suss-i jis* ‘ösz lett’ Honti (1984: 64), *szölk imakotat-qa eŋa* ‘öregasszony lett’ Bekker (1978: 163).

Mindezeket alapul véve, ha az állítmányi helyzetben előfordulhattak határozóragos főnevek, és ugyanilyen helyzetben participiumok is, akkor – visszafelé lépve az időben – feltehetjük, hogy a participiumok is határozóragos alakok, csak határozóragos igeik. Mindezt már széleskörűen bizonyította Mészöly és Nyíri, Mészöly (1926, 1942, 1956) megfelelő részei, Nyíri (1965a, 1965b, 1976) főként a magyar anyaggal kapcsolatban, de bőszéggel bevonnak finnugor példákat is vizsgálatukba. Ez a kutatási irány sajnálatos módon háttérbe szorult, pedig igen termékeny szemléletmódnak tarthatjuk.

A továbbiakban három szemponttal toldjuk meg ezt a feltevést:

- döntő fontosságúnak tartjuk a hangalaki egybeesést a participiumképzők (és egyéb itt nem tárgyalt igenevek) és a határozóragok között,
- az igeveves szerkezet határozóragozható, ez csak úgy lehetséges, ha örzi eredeti határozói szerepét,
- egyeztetés van az állapothatározói igeveves szerkezet és az alanya között csakúgy, mint és az igei állítmány és alanya között.

A határozóragos főnév ragjának hangalaki rekonstrukcióját a szakirodalom alapján mutatjuk be, és rájuk vonatkozóan javasolunk egy szintaktikai felírásmódot.

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP _{nA} VP]	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Hajdú (1966: 120–121).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PFU * [_{VP} NP _{lA} VP]	+	+	–	+	+	+	+	+	+	+	–

Hajdú (1966: 121–2).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP _{lA} VP]	+	+	–	–	+	+	+	+	+	–	+

Häkkinen (1983: 75–7), Alvre (1986), Serebrennikov (1989: 160), B. Székely (1994, 1996a).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP _{mA} VP]	–	–	–	+	+	–	+	+	+	+	+

Nyíri (1970), B. Székely (1997).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP _{kA} VP]	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Hajdú (1966: 123–5).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PU * [_{VP} NP _{nA} VP]	+	+	–	–	+	+	+	–	–	–	+

Hajdú (1966: 123).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PFU * [_{VP} NP _{jA} VP]	+	+	–	–	–	–	+	+	–	–	–

Hajdú (1966: 125).

nyelvek	fi	é	lp	md	cser	vtj	zrj	m	vog	osztj	szam
PFU * [_{VP} NP _{lA} VP]	+	+	–	–	–	–	+	+	–	–	–

Hajdú (1966: 65).

Miként a szintaktikai rekonstrukcióból látható, igemódosítóként (határozóként) fordulnak elő ezek a határozóragok. Ugyanezt a tulajdonságukat megtartják az állapot-határozós igeneves szerkezetben is, az igeneves szerkezet határozóragozható: m *Idegen*

földön jár-ta-m-ban, jutott nekem a bánatban. Ezt a tulajdonságát magával viszi az egyeztetéssel, miként egyeztetve van az igeneves szerkezet alanya az igenévvvel, azonképpen az ige is egyeztetve van az alánnyal.

Fejtegetésünk vázlatos összefoglalása a szerkezeti elemzéseket felhasználva a következő. Az [_{NP} VP_{suff} NP], azaz a melléknévi igenévképzős szó szerkezet és az [_S NP VP_{suff}], azaz a melléknévi igenevek állítmányi helyzete ugyanazon suffixált morféma jelzői és állítmányi előfordulása (HBK. *Menyi milostben terumteve ... adamut ~ Hadlaua choltat terumteve istentvl*). Ha a határozóragos névszó állítmányi helyzetben ősi örökség ([_SNP1 NP2_{suff}] –), akkor ezek a suffixumok határozóragok pedig nyilvánvalóan azonosak a [_{VP} NP_{suff} VP] határozós szintagmában lévő kapcsolóelemmel – akkor feltehető az uráli nyelvek fejlődéstörténetének egy olyan korszaka, amelyikben az állítmányi helyzetben előforduló szó szófaja (V vagy N) indifferens volt: [_S NP XP_{suff}]. Ennek alapján talán úgy módosíthatnánk a két kategória morfológiai szembeállítását, hogy az igéhez is járulhattak esetragok, Hajdú (1966: 57), nemcsak a névszókhoz. Így a nominalis állítmány – verbalis állítmány szembeállítása, Klemm (1922: 10–1, 1927), Hajdú (1966: 77), feloldható abban a szintaktikai szemléletben, amelyet kifejtettünk, tudniillik azt, hogy az állítmányi helyzetbe tett N és V kategória szempontjából nem az a fontos, hogy milyen szófajú, hanem az, hogy milyen helyzetben van [_SN_{VP}XP_{suff}]. Ez a fejlődés azután olyan pontra érkezhetett, amikor már ez a lehetőség nem állt fenn, az igéhez kapcsolódó elemek állandósultak, képzőkké, időjelekké váltak, Harms (1981: 1032a). A fentiekben csupán néhány nyilvánvaló összefüggésre mutatunk rá, de úgy gondoljuk, hogy járható úton vagyunk.

IRODALOM

- Alvre, Paul 1986: Zu den finnisch-ugrischen I-Kasus, *Sovetskoe Finno-Ugrovedenie* 22, 81–7.
- D. Bartha Katalin 1958: *A magyar szóképzés története*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Benkő Loránd főszerk. 1991: *A magyar nyelv történeti nyelvtana I: A korai ómagyar kor és előzményei*, Budapest, Akadémiai.
- Benkő Loránd főszerk. 1992: *A magyar nyelv történeti nyelvtana II/1: A kései ómagyar kor – morfológia*, Budapest, Akadémiai.
- Bekker, Erina Geyrichovna. 1978: *Kategorija padeža v sel'kupskom jazyke*, Tomsk, Izdatel'stvo TGU.
- Bereczki Gábor 1988: Geschichte der wolgafinnischen Sprachen, in Sinor szerk.: 314–50.
- Bereczki Gábor 1990: *Chrestomathia Ceremissica*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Bereczki Gábor 1996: *A magyar nyelv finnugor alapjai*, Budapest, Universitas.
- Csúcs Sándor 1990: *Chrestomathia Votiacica*, Budapest, Tankönyvkiadó

- Gombocz Zoltán 1929: *Történeti magyar nyelvtan V: Mondattan*. Dr. Gombocz Zoltán e. ny. r.tanár úr előadásai alapján összeállította Dr. Hegyi Károly középisk. tanár. Kiadja a Budapesti Bölcsésztanhallgatók „Árpád” Bajtársi Egyesülete.
- Harms, Robert T. 1981: Uralic, in: *Encyclopaedia Britannica* 18, 1022–32.
- Hajdú Péter 1966: *Bevezetés az uráli nyelvtudományba*, Budapest, Tankönyvkiadó
- Hajdú Péter 1968: *Chrestomathia Samoiedica*, Budapest, Tankönyvkiadó
- Häkkinen, Kaisa 1983: *Suomen kielen vanhimmasta sanastosta ja sen tutkimuksesta = Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja* 17, Turku, Turun yliopiston offsetpaino.
- Honti László 1984: *Chrestomathia Ostiacica*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Itkonen, Erkki 1966: *Kieli ja sen tutkimus*, Helsinki, Werner Söderström Osakeyhtio.
- A. Jászó Anna 1969: Melléknévi igenevek verbum finitumként az osztják nyelv szigvái nyelvjárásában, *Nyelvtudományi Közlemények* 71, 123–7.
- A. Jászó Anna 1991: Az igenevek, in Benkő szerk.: 319–52).
- A. Jászó Anna 1992: Az igenevek, in Benkő szerk.: 411–54).
- Keresztes László 1990: *Chrestomathia Morduinica*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Sz. Kispál Magdolna 1966: *A vogul igenév mondattana*, Budapest, Akadémiai.
- Klemm Antal 1916: A vogul alárendelő viszony, in: *A pannonhalmi főapátsági főiskola 1915–16. évkönyve*, Pannonhalma, 134–92.
- Klemm Antal 1922: A magyar mondat ősi elemei, *Magyar Nyelv* 18, 10–17.
- Klemm Antal 1927: A finnugor mondat őstörténete, *Magyar Nyelv* 23, 328–41.
- Korhonen, Mikko 1988: The history of the Lapp language, in Sinor szerk.: 264–87.
- Kulonen-Korhonen, Ulla 1993: *Johdatus unkarin kielen historiaan*, Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Laanest, Arvo 1982: *Einführung in die ostseefinnischen Sprachen*, Hamburg, Buske.
- Lakó György 1986: *Chrestomathia Lapponica*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Lavotha Ödön 1960: *Észt nyelvkönyv*, Budapest, Tankönyvkiadó
- Lehtisalo, Toivo 1936: *Über die primären ururalischen Ableitungssuffixe = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne* 72, Helsinki.
- Mészöly Gedeon 1926: A Halotti Beszéd *eleve* szava s az adverbiumból lett nomenek a magyarban és a vogulban, *Magyar Nyelv* 22, 84–92.
- Mészöly Gedeon 1941: Szűz Szent Margit asszonynak, Béla királynak leányának, élete, *Nép és Nyelv* 1, 18 passim, Kolozsvár.
- Mészöly Gedeon 1942: *Nyelvtörténeti fejtegetések a Halotti Beszéd alapján = Acta Universitatis Szegediensis, Sectio Philologica* 14, Szeged.
- Mészöly Gedeon 1956: *Ómagyar szövegek nyelvtörténeti magyarázatokkal*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Mikola Tibor 1988: Geschichte der samojedischen Sprachen, in Sinor szerk.: 219–263.
- MK = Munkácsi Bernát–Kálmán Béla 1986: *Wogulisches Wörterbuch*, Budapest, Akadémiai.

- Munkácsi Bernát 1894: *A vogul nyelvjárások szóragozásukban ismertetve = Ugor Füzetek 11*, Budapest.
- Nyíri Antal 1965a: Zur Geschichte des ungarischen Partizipsuffixes -t, -tt, *CSIFU* (= Congressus Secundus Internationalis Fenno-Ugristarum), 359–66.
- Nyíri Antal 1965b: Az -ó, -ő képzős igenevek történetéhez, *Néprajz és Nyelvtudomány 9*, 23–31.
- Nyíri Antal 1970: Über ein finnisch-ugrisches Lokalkasussuffix -m, *Néprajz és Nyelvtudomány 14*, 63–5.
- Nyíri Antal 1976: Zur Geschichte des Personalsuffixes -n in den ungarischen Zeitwörtern, *Finnisch-Ugrische Forschungen 40*, 135–45.
- Papp István 1956: *Finn nyelvkönyv*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Raun, Alo 1988: Proto-Uralic comparative historical morphosyntax, in Sinor szerk.: 555–71.
- Rédei Károly 1978: *Chrestomathia Syrjaenica*, Budapest, Tankönyvkiadó.
- Rédei Károly 1988: Geschichte der permischen Sprachen, in Sinor szerk.: 351–94.
- Rédei Károly 1996: A magyar alaktan uráli (finnugor) háttere, *Magyar Nyelv 92*, 129–38.
- Schütz József 1910–1911: Az északi-osztják szóképzés, *Nyelvtudományi Közlemények 40*, 1–75.
- Serebrennikov, Boris Aleksandrovič szerk. 1989: *Finno-vol'žskaja jazykovaja obščnost'*, Moskva, Nauka.
- Sinor, Denis szerk. 1988: *The Uralic languages: description, history and foreign influences*, Leiden, E. J. Brill.
- Szegfű Mária 1991: A névszóképzés, in Benkő szerk.: 188–258.
- B. Székely Gábor 1993: On the origin of the predicative particle in Eastern Ostyak, *Linguistica Uralica 29*, 124–7.
- B. Székely Gábor 1994: Néhány határozószavunk l-jének finnugor hátteréről, in Papp Lajos szerk.: *A lexikológia és a lexikográfia elmélete és módszertana (előadás-vázlatok)*, Eger, 6.
- B. Székely Gábor 1996: Ob analize nekotorych obsko-ugorskich padežnyh sintagm, opredeljavuščih prostranstvennyje otnošenija, *Linguistica Uralica 32*, 171–86.
- B. Székely Gábor 1997: Adalékok az uráli lokatívuszi *m határozórag feltevéséhez, in Büky László szerk. 1997: *Nyíri Antal kilencvenéves*, Szeged, JATE Magyar Nyelvészeti Tanszék, 159–61.
- Tauli, Valter 1973: *Standard Estonian grammar I: Phonology, morphology, word-formation = Acta Universitatis Upsalensis: Studia Uralica et Altaica Upsaliensa 14*, Uppsala.